

Militära skjut- och övningsfält

Sammanfattning

I betänkandet behandlas sex motioner från allmänna motionstiden under 2005/06 års riksmöte som rör militära skjut- och övningsfält. Motionerna behandlar dels ett utökat nyttjande av Älvdalens skjutfält, dels avveckling och sanering av militära skjut- och övningsfält.

Samtliga motioner avstyrks av utskottet.

Innehållsförteckning

Sammanfattning	1
Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	5
Älvdalens skjut- och övningsfält	5
Avveckling av militära skjut- och övningsfält	6
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	10
Motioner från allmänna motionstiden hösten 2005	10

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Älvdalens skjut- och övningsfält

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:Fö202 yrkandena 1–3 och 2005/06:Fö207.

2. Avveckling av militära skjut- och övningsfält

Riksdagen avslår motionerna 2005/06:Fö203, 2005/06:Fö204, 2005/06:Fö231 och 2005/06:Fö242.

Stockholm den 14 mars 2006

På försvarsutskottets vägnar

Eskil Erlandsson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Eskil Erlandsson (c), Tone Tingsgård (s), Ola Rask (s), Ola Sundell (m), Allan Widman (fp), Michael Hagberg (s), Erling Wälivaara (kd), Berit Jóhannesson (v), Britt-Marie Lindkvist (s), Rolf Gunnarsson (m), Åsa Lindestam (s), Heli Berg (fp), Peter Jonsson (s), Karin Enström (m), Marie Nordén (s), Lars Ångström (mp) och Christer Skoog (s).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlas sex motioner från allmänna motionstiden under 2005/06 års riksmöte som samtliga rör militära skjut- och övningsfält. Motionerna behandlar dels ett utökat nyttjande av Älvdalens skjutfält, dels avveckling och sanering av militära skjut- och övningsfält.

Utskottets överväganden

Älvdalens skjut- och övningsfält

Utskottets förslag i korthet

Utskottet har tidigare behandlat ett flertal motioner om Älvdalens skjutfält, och konstaterar att det ankommer på regeringen och Försvarsmakten att bedöma om det – utöver det behov av skjutfältet som Försvarsmakten har – finns praktiska förutsättningar att Älvdalens skjutfält utnyttjas även för sådan verksamhet som föreslås i motionerna. Motionerna 2005/06:Fö202 (c) yrkandena 1–3 och 2005/06:Fö207 (m) avstyrks av utskottet.

Motionerna

I motion 2005/06:Fö202 av Kenneth Johansson (c) framhålls att Älvdalens skjut- och övningsfält är ett av Europas största och modernaste. Motionären menar att det är naturligt med allt fler samövningar då det militära samarbetet ökar alltmer inom EU, och att Älvdalens skjut- och övningsfält är lämpligt för sådana samövningar samt att man dessutom kan genomföra övningarna på ett miljömässigt bra sätt. Enligt motionären bör regeringen aktivare än i dag erbjuda Älvdalsfältet som lämpligt skjut- och övningsfält i det europeiska försvarssamarbetet (*yrkande 1*).

Motionären menar vidare att den provyta som Försvarets materielverk ansvarar för vid Älvdalen är underutnyttjad. Motionären anser att regeringen bör arbeta för att provytan utvecklas till basen i en nordisk alternativt europeisk vapenprovplats (*yrkande 2*).

Avslutningsvis framhäver motionären att Älvdalens skjut- och övningsfält med fördel kan användas för samövning av europeiska s.k. battlegroups på upp till 1 500–1 800 soldater då det vid sådana övningar krävs stora övningsområden. Motionären anser att regeringen aktivt bör medverka till att europeiska battlegroups lokaliserar sina övningar till skjut- och övningsfältet i Älvdalen (*yrkande 3*).

I motion 2005/06:Fö207 av Rolf Gunnarsson (m) understryker motionären Älvdalens fördelar, samt att ett sätt att få en Europeisk flygskola till Sverige skulle vara att satsa på att förlägga den till Söderhamn och därigenom få en närhet till Älvdalens skjutfält och dra nytta av de möjligheter en sådan lokalisering skulle ge. Motionären menar även att fältet borde utnyttjas mer för internationella övningar och som vapenprovplats för nya system.

Utskottet

I motionerna 2005/06:Fö202 yrkandena 1–3 och 2005/06:Fö207 understryks betydelsen av Älvdalens skjutfält, samt det faktum att fältet i dag inte utnyttjas till fullo. Motionärerna argumenterar för ett högre utnyttjande av Älvdalens skjutfält än vad som sker för närvarande. Bland annat bör utländska förband och testverksamheter av olika slag beredas tillfälle att utnyttja skjutfältet.

Utskottet erinrar inledningsvis om att det vid ett flertal olika tillfällen har (betänkandena 2000/01:FöU10, 2001/02:FöU2, 2002/03:FöU2 samt 2004/05:FöU4) behandlat liknande motionsyrkanden om ett utnyttjande av Älvdalens skjutfält för olika ändamål. Utskottet har i dessa betänkanden utstrukt de gynnsamma förutsättningar för övningar och skarpskjutning som finns på Älvdalens skjutfält samt den unika ställning fältet har även ur ett europeiskt perspektiv.

Utskottet har *tidigare* påpekat att regeringen har möjlighet att – utan riksdagens närmare hörande – besluta om tillstånd för främmande försvarsmakter att t.ex. bedriva materielförsök eller övningar på svenskt territorium. Utskottet har vidare anført att det bör ankomma på regeringen och Försvarsmakten att bedöma om det – utöver det behov av skjutfält som Försvarsmakten har – finns praktiska förutsättningar att låta främmande förband öva på Älvdalens skjutfält. Detta gäller för att utnyttja skjutfältet även för annan verksamhet.

Utskottet finner ingen anledning att ändra sitt tidigare ställningstagande varför *motionerna 2005/06:Fö202 (c) yrkandena 1–3 och 2005/06:Fö207 (m) avstyrks*.

Avveckling av militära skjut- och övningsfält

Utskottets förslag i korthet

Utskottet anser att riksdagen genom tidigare fattade beslut underlättat både regeringens och Fortifikationsverkets förutsättningar att – inom rimliga tidsförhållanden – genomföra avveckling av de övnings- och skjutfält som Försvarsmakten inte längre behöver. Några ytterligare beslut eller uttalanden behövs inte. *Motionerna 2005/06:Fö203 (m), 2005/06:Fö204 (m), 2005/06:Fö231 (c) samt 2005/06:Fö242 (kd) avstyrks*.

Motionerna

I *motion 2005/06:Fö203 av Carl-Axel Roslund (m)* pekar motionären på att förbandsnedläggningarna lämnat ett stort antal skjutfält öde och oanvända, områden som skulle kunna användas till nya bostadsområden eller industrietableringar. Motionären menar vidare att Försvarsmakten inte har

några ekonomiska förutsättningar att sanera skjutfälten, samt att Fortifikationsverket som förvaltar dem inte har några incitament att åtgärda förhållandet. Lösningen, enligt motionären, är att genom ett särskilt konto skapa ekonomiska möjligheter för Försvarsmakten att sanera skjutfälten samt att bygga upp en spetskompetens och därefter exportera kunskaperna och förmågan då detta är ett internationellt problem.

I motion 2005/06:Fö204 av Rolf Gunnarsson (m) framhålls att Försvarsmaktens behov av övnings- och skjutfält har minskat efter nedläggningarna av fredsförband de senaste tio åren. Många gånger har Försvarsmakten haft s.k. attraktiv mark relativt nära stadskärnorna, mark som kommunerna har ett stort intresse av. Motionären menar att avvecklingen och saneringen av dessa fält dock går för långsamt, något som bör prioriteras.

I motion 2005/06:Fö231 av Birgitta Carlsson och Agne Hansson (c) anser motionärerna att det är mycket angeläget att den mark som i dag utgör övningsfält som Försvarsmakten inte längre har behov av avyttras så snart som möjligt. Motionärerna föreslår att Fortifikationsverket får i uppdrag att snarast försälja denna mark.

I motion 2005/06:Fö242 av Erling Wälivaara (kd) understryker motionären att osanerade skjutfält utgör en fara för allmänheten, och skjut- och övningsfälten många gånger ligger i berörda kommuners tillväxtområden. Motionären pekar även på att de avspärrade områdena i vissa fall utvidgats av länsstyrelserna, vilket ytterligare begränsat kommuners möjlighet att utvecklas och expandera. Motionären yrkar på att verksamhetsutövaren bör vara skyldig att återställa områdena så att berörda kommuner kan ta marken i anspråk samt att detta ansvar ytterst ligger på regeringen.

Utskottet

I motionerna 2005/06:Fö203 (m), 2005/06:Fö204 (m), 2005/06:Fö231 (c) samt 2005/06:Fö242 (kd) pekar motionärerna på vikten av att den mark som Försvarsmakten inte längre har behov av, snarast saneras så att den kan tas i anspråk av kommunerna för tillväxt och utveckling. Motionerna behandlar, dels finansiering dels tidsaspekten och ansvarsfrågan för saneringen och den därpå följande avvecklingen.

Utskottet har tidigare behandlat motionsyrkanden angående avveckling och sanering av skjut- och övningsfält.

Utskottet vill inledningsvis erinra om den redogörelse för *utgångspunkterna för avvecklingen av övnings- och skjutfält* som försvarsminister Leni Björklund lämnade i ett frågesvar i januari 2006. Statsrådet Björklund erinrade därvid att regeringen behandlade frågor om Försvarsmaktens övnings- och skjutfält i propositionen *Försvarsmaktens grundorganisation* hösten 2004 (prop. 2004/05:43, s. 49 f.). Regeringen pekade då på att övnings- och skjutfälten är av central betydelse för att Försvarsmakten skall kunna utbilda och öva såväl den befintliga som den framtida insatsorganisatio-

nen. Detta innebär, framhöll regeringen, att Försvarsmakten även i framtiden behöver övnings- och skjutfält med skilda naturtyper och terrängförhållanden i övrigt som är belägna i alla delar av landet för att möjliggöra utbildning och övning också i Sveriges olika klimattyper. Detta leder i sin tur till att övnings- och skjutfält kan behöva behållas även om det utbildningsförband som ligger i fältets närhet avvecklas.

I propositionen om Försvarsmaktens grundorganisation erinrade regeringen också om den inriktning som angivits i 2000 års försvarsbeslut, nämligen att det är angeläget att behålla dimensionerande övnings- och skjutfält (prop. 1999/2000:30 s. 70 f., bet. 1999/2000:FöU2, rskr. 1999/2000:168). I den nämnda propositionen om Försvarsmaktens grundorganisation anförde regeringen vidare att Försvarsmakten bör fullfölja den pågående översynen av vilka övnings- och skjutfält som bör vidmakthållas och utvecklas för framtida behov samt vilka områden som därmed kan avvecklas.

Statsrådet Björklund framhöll vidare att det är Försvarsmakten som med utgångspunkt i den här redovisade inriktningen samt myndighetens egna militära överväganden avgör vilka fält som skall behållas respektive avvecklas. När Försvarsmakten beslutat att lämna ett övnings- eller skjutfält sägs hyresavtalet för området upp. Huvuddelen av Försvarsmaktens övnings- och skjutfält ägs av staten genom Fortifikationsverket. Fortifikationsverket avyttrar sedan området.

Riksdagen har *tidigare* (bet. 1999/2000:FöU2 *Det nya försvaret*) – efter förslag av regeringen – bemyndigat regeringen att *besluta om försäljning* av mark, anläggningar och lokaler som förvaltas av Fortifikationsverket och som skall avvecklas till följd av riksdagens beslut om reduceringar av Försvarsmaktens krigs- och grundorganisation även när värdet överstiger 50 miljoner kronor.

Vidare bemyndigades regeringen att vid utgången av respektive upplåtelseid få *sätta ned statskapitalet* med högst det bokförda värdet på sådan egendom som skall avvecklas.

Slutligen bemyndigades regeringen att besluta att Fortifikationsverket skall få *avräkna de kostnader som uppstår till följd av avvecklingen* från de samlade intäkterna från försäljningen av den egendom som skall avvecklas, med *undantag av kostnader för den miljösanering* som Försvarsmakten enligt miljöskyddslagen (1969:387) skall genomföra.

Genom de lämnade bemyndigandena har enligt utskottets mening riksdagen *underlättat både regeringens och Fortifikationsverkets förutsättningar* att – inom rimliga tidsförhållanden – genomföra avveckling av de övnings- och skjutfält som Försvarsmakten inte längre behöver.

I betänkande 2004/05:FöU4 *Sveriges försvarspolitik 2005–2007* anförde utskottet följande:

I ett antal motionsyrkanden tas olika frågor om *övnings- och skjutfält samt mark- och miljöfrågor* upp.

Utskottet anser att övnings- och skjutfälten är av stor betydelse för att Försvarsmakten skall kunna lösa sina uppgifter nu och i framtida situationer som kan uppstå. För att inte hindra utvecklingen på avvecklingsorterna utgår utskottet dock från att övnings- och skjutfält som inte behövs för verksamheten saneras och lämnas av de berörda myndigheterna Försvarsmakten och Fortifikationsverket så snart det låter sig göras.

Utskottet utgår vidare från att Försvarsmakten fortsätter arbetet med att förbättra miljöhänsynen i dess verksamhet.

Utskottet har ingen annan mening än vad som tidigare uttalats i frågan.

I *budgetpropositionen för år 2006* (prop. 2005/06:1, utgiftsområde 6) lämnar regeringen en redogörelse över hur arbetet med avvecklingen av anläggningar fortskrider. Regeringen pekar på att vissa anläggningar har prioriterats. Dessa är anläggningar med höga driftskostnader, anläggningar som är skadliga för miljön och anläggningar som bedöms innebära risk för tredje man. Ett stort antal truppbefästningar har avyttrats under året.

Huvuddelen av nedläggningsobjekten från 1996 är avvecklade, medan avvecklingen av objekten från 2000 alltjämt fortgår. Regeringen redovisar att Försvarsmakten och Fortifikationsverket inte kan öka takten i avvecklingen beträffande kvalificerade anläggningar. Inom Försvarsmakten är det i första hand bristen på vapen- och sambandstekniker samt inom Fortifikationsverket på projektledare som främst begränsar arbetet. Avvecklingstakten av icke kvalificerade anläggningar (exempelvis förråd) har dock ökat betydligt.

Avslutningsvis framhåller regeringen att det är av vikt att avvecklingen i sin helhet sker kostnadseffektivt.

Utskottet bedömer inte att riksdagen *nu* behöver fatta några beslut eller göra några ytterligare uttalanden för att underlätta avvecklingen av den mark som Försvarsmakten inte längre behöver.

Mot bakgrund av vad utskottet ovan anfört avstyrker utskottet motionerna 2005/06:Fö203 (m), 2005/06:Fö204 (m), 2005/06:Fö231 (c) samt 2005/06:Fö242 (kd).

Frågan om mark för *det rörliga friluftslivet* aktualiseras visserligen inte i motionerna, men utskottet vill ändå i detta sammanhang erinra om att regeringen gett Fortifikationsverket i uppdrag att, i samråd med Naturvårdsverket och Statens fastighetsverk, genomföra en inventering av vilka av de fastigheter och/eller områden som Försvarsmakten avser att lämna efter 2004 års beslut om försvarspolitisk inriktning (prop. 2004/05:5, prop. 2004/05:43, bet. 2004/05:FöU4, bet. 2004/05:FöU5, rskr. 2004/05:143) som kan komma i fråga att betraktas som viktiga och värda att skyddas för det rörliga friluftslivet. Fortifikationsverket överlämnade i slutet av februari 2006 sin rapport till regeringen.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden hösten 2005

2005/06:Fö202 av Kenneth Johansson (c):

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att erbjuda Älvdalens övnings- och skjutfält som lämpligt övningsområde i det europeiska försvarssamarbetet.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om att vapenprovytan vid Älvdalens övnings- och skjutfält bör utvecklas till basen i en nordisk alternativt europeisk vapenprovplats.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om att s.k. battle groups bör lokalisera sina övningar till Älvdalen.

2005/06:Fö203 av Carl-Axel Roslund (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om militära skjutfält.

2005/06:Fö204 av Rolf Gunnarsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om försvarets skyldighet att snabbt avveckla och "städa" övningsområden som lämnats.

2005/06:Fö207 av Rolf Gunnarsson (m):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om ett bättre utnyttjande av Älvdalens skjutfält.

2005/06:Fö231 av Birgitta Carlsson och Agne Hansson (båda c):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om en snabbare hantering vid försäljning av överbliven mark när försvaret krymper sin verksamhet.

2005/06:Fö242 av Erling Wälivaara (kd):

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anförs om avveckling och sanering av skjutfält vid nedläggning av militära förband.